
28.09.08

**BABAR / LE FILS
DES ETOILES**

MUZIEKTHEATER TRANSPARANT

CONCERTZAAL - 20.00

19.15 Inleiding door Riet Jaeken

CONCERTGEBOUW

Erik Satie over Erik Satie

‘Wat Ik ben
Iedereen zal u zeggen dat ik geen musicus ben.
Dat is juist.

...

Mijn bezigheden bestaan uitsluitend uit het meten van klanken. Of men nu *Fils des Etoiles* of *Morceaux en forme de poire*, *En habit de cheval* of de *Sarabandes* neemt, men bemerkt geen enkel muzikaal idee dat aan de totstandkoming van deze werken voorafgaat. Het wetenschappelijke overheerst.’

(Fragment uit *Mémoires d'un Amnésique*, 1912)

Francis Poulenc over Erik Satie

‘Satie heeft erg veel invloed op mij gehad, zowel in muzikaal als geestelijk opzicht. Hij zag de dingen zo helder dat iedere jonge musicus er alleen maar zijn voordeel mee kon doen door met hem om te gaan. Daarbij was hij buitengewoon geestig. Geplaatst in de gehele muziekgeschiedenis blijft zijn muziek een van de meest waardevolle schatten.’

(In een interview uit 1954 met *Claude Rostand*)

Erik Satie aan Francis Poulenc

‘Cher Ami
Ik zou u graag willen ontmoeten. U lijkt me verloren, maar gemakkelijk terug te vinden. Maakt u een afspraak met mij. Wie geeft u toch van die vreemde adviezen? Het is grappig. Verwar nooit de *scholen* met elkaar: er is een explosie van geweest – heel vanzelfsprekend overigens. (...) Lach, mijn beste.’

(Fragment uit een brief aan Poulenc, 1917)

Johan Huys

UITVOERERS

piano (Erard, 1904)

CLAIRE CHEVALLIER

spel

JOSSE DE PAUW

tekeningen

BENOÏT VAN INNIS

productie

MUZIEKTHEATER TRANSPARANT

scenografie

HERMAN SORGELOOS

techniek

ROBBY CLUYTENS

SEPPE VERVAEKE

productieleiding

VEERLE FRANCKE

met dank aan Anne-Catherine Kunz

PROGRAMMA

Erik Satie (1866-1925),

La porte héroïque du ciel (1894)

- Prélude

Trois sonneries de la Rose & Croix (1891)

- Air de l'ordre

- Air du Grand Maître

- Air du Grand Prieur

Le fils des étoiles (1892)

- Prélude du 1er acte - La Vocation

- Prélude du 2ième acte - L'Initiation

- Prélude du 3ième acte - L'Incantation

Francis Poulenc (1899-1963),

'L'histoire de Babar, le petit éléphant' (1940)

voor verteller en piano, naar Jean de Brunhoff

(1899-1937), Histoire de Babar (1931)

Tussen uitbundige levensvreugde en religieuze ingetogenheid

Claire Chevallier creëerde een programma voor een pianorecital met muziek van Erik Satie en Francis Poulenc, twee Franse componisten die in hun oeuvre zowel religieuze ingetogenheid als pure levensvreugde bieden. In haar selectie vertegenwoordigt Satie het eerste facet, Poulenc het tweede. Op de klanken die Claire Chevallier uit haar Erard-piano uit 1904 haalt, laveren acteur Josse De Pauw en kunstenaar Benoît mee tussen de naar binnen gekeerde soberheid van Satie en het charmante vermaak van Poulenc.

Centraal in het programma staat *L'Histoire de Babar*, dat Francis Poulenc tijdens de Tweede Wereldoorlog componeerde. Het verhaal werd al in 1931 door Jean de Brunhoff neergeschreven en geïllustreerd, maar het werd eigenlijk bedacht door zijn vrouw Céleste die het haar kinderen bij het slapengaan vertelde. Zij had het over het olifantje Babar dat, nadat jagers zijn moeder hadden doodgeschoten, in de stad terechtkomt. Babar wordt er door een oude vriendelijke dame opgevangen en verwend. Uiteindelijk keert hij terug naar het oerwoud waar hij het als welopgevoede stadsolifant zelfs tot koning schopt. Kortom, een leuk verhaal dat zich in een harmonieuze wereld afspeelt waarin problemen adequaat opgelost worden en waarin alles goed afloopt. 'Een verhaal waar ik alvast heel vrolijk van word', zegt Josse De Pauw die het als recitant, begeleid door Claire Chevallier, zal brengen. 'Na de dood van moeder olifant is alles welstand en geluk voor het kleine olifantje. Alles draait rond hem en zijn leven is fantastisch. Wij zouden ons misschien nog eens afvragen of we misschien wat meer empa-

thie zouden kunnen tonen, maar dat komt bij hem niet op.'

'Als volwassene kan je het verhaal ook lezen als een aanklacht tegen het kolonialisme of tegen het opportunisme van de kapitalistische maatschappij', zegt Claire Chevallier. 'Maar het is even goed mogelijk dat Jean de Brunhoff helemaal niet de bedoeling had een boodschap mee te geven', vult Benoît aan. 'Het is een simpel, maar soms toch ook wel cynisch, verhaal. Ik zou er echter niet meteen een moraal in zoeken.' Dat cynisme en die meerduidigheid worden ook door Poulencs muziek in de verf gezet. 'Poulenc zorgt voor verleidelijke melodieuze de luisteraar meteen meeslepen', zegt Claire Chevallier, 'maar het ritme en de harmonieën zijn helemaal niet zo vanzelfsprekend. Die leiden ons naar diepere niveaus. Precies daarom is dit werk veel meer dan entertainment.'

'De vergissing die vaak gemaakt wordt, is dat entertainment plezierig zou zijn, en kunst niet', zegt Josse De Pauw. 'Poulencs muziek is heel kunstzinnig, maar de *joie de vivre* is altijd aanwezig. Ik heb beelden gezien van Francis Poulenc terwijl hij zijn geliefde zangeres Denise Duval aan de piano begeleidt, dat is authentieke klasse én plezier.'

Tegenover dit stijlvolle en vrolijke stuk staat tijdens het recital de ingetogen en bezinnende muziek van Erik Satie. Het is muziek die hij schreef toen hij in de ban was van *La rose et croix du temple et du graal* van Josephin Péladan. In deze minimalistische muziek staat de ascese centraal. 'Satie onderneemt hier een spirituele zoektocht die je haast doet vergeten dat je bestaat', zegt Claire Chevallier. 'Met erg beperkte middelen brengt Satie in deze werken uiterst

geconcentreerde muziek. “Zijn muziek kan zelfs door een sleutelgat”, zou Jean Cocteau gezegd hebben. Deze muziek werd door het gregoriaans en de vroege meerstemmige muziek geïnspireerd. Maar vanuit die pure eenvoud bouwt Satie wel een imposante conceptuele kathedraal op. En precies daarvoor is de klank van mijn Erard-piano uit 1904 erg behulpzaam. De rijkdom aan boventonen is bijzonder indrukwekkend en zo klinken de minimalistische akkoorden toch als fascinerende klankblokken.’

‘Eigenlijk is dit verhaal van Satie, die zich aan het einde van de 19e eeuw in zijn zoektocht naar het religieuze aansloot bij een goeroe als Josephin Péladan, nog steeds actueel’, gaat Claire Chevallier verder. ‘De kerk stelde op dat moment niet veel voor in Parijs. Satie, die zich afkeerde van de decadentie en het opportunisme van het kapitalisme, zocht toch naar loutering, en naar de redding van zijn ziel.’

‘Om de tegenstellingen tussen Satie en Poulenc te interpreteren of ze toe te lichten met beelden, heb ik kunstenaar Benoît uitgenodigd’, vertelt Claire Chevallier. ‘Tijdens de muzikale uitvoering maakt Benoît tekeningen die op een groot scherm geprojecteerd zullen worden. Van meet af aan was het duidelijk dat zijn tekeningen niet te concreet of te betuttelend mochten zijn.’

‘Er bestaan tekeningen die Jean de Brunhoff bij het verhaal van Babar maakte’, zegt Benoît. ‘Ik voelde niet de behoefte om het verhaal opnieuw figuratief uit te werken. De uiteenlopende muzikale werelden van Satie en Poulenc hebben me geïnspireerd om erg verschillende tekeningen te maken. Door de werken van Poulenc en Satie afgelopen

maanden meermaals te beluisteren, is uiteindelijk het geraamte van mijn tekeningen ontstaan. Net als een jazzmuzikant zal ik me bij elke voorstelling telkens opnieuw laten inspireren om dat kader in alle vrijheid in te vullen. Daarbij zal ik natuurlijk ook uit mijn bagage putten.’

In het Parijs van de vroege 20e eeuw bleken de contacten tussen kunstenaars van verschillende disciplines vaak bijzonder inspirerend. In deze voorstelling komen opnieuw diverse disciplines bij elkaar. ‘We willen geen mengvorm maken, maar zoeken wel naar interacties tussen kunstenaars’, zegt Claire Chevallier. ‘Deze voorstelling is in de eerste plaats een recital, en daarbij komt een visuele artiest die ondertussen tracht het onzegbare te laten aanvoelen.’ ‘Ik heb zelf altijd heel veel contacten gezocht met andere kunstvormen omdat die inspirerend werken’, besluit Josse De Pauw. ‘Zo heb ik het graag, en ik ben blij dat die kruisbestuivingen vandaag weer helemaal terug zijn.’

Tom Eelen

Erik Satie (1866-1925)

Satie schreef de werken uit dit recital ten tijde van zijn esoterische mystiekperiode, kort na zijn ontmoeting met Josephin Péladan, de stichter van de Orde van het Rozenkruis. Hij schreef *Les Sonneries de la Rose-Croix* in 1891 (uitgegeven met een schitterende illustratie van Puvis de Chavannes) en *Le Fils des Etoiles* in 1892. Daarna verliet hij Péladan om zijn eigen kerk te stichten: l'Eglise métropolitaine d'Art et de Jésus conducteur, waarvan hijzelf enige kapelmeester en enig lid was. Dit resulteerde in de compositie *Prélude de la Porte Héroïque du Ciel* (1894).

Francis Poulenc (1899-1963)

Oorspronkelijk had Poulenc *L' Histoire de Babar* geschreven voor piano en verteller in 1940, opgedragen aan zijn neefjes tijdens een verblijf in Brive-la-Gaillarde. Pas later werd het stuk georkestreerd door Jean Françaix.

BIO'S

Claire Chevallier studeerde piano aan de conservatoria van Nancy, Straatsburg (H. Boschi) en Parijs (B. Rigutto) gecombineerd met haar baccalaureaat wiskunde en fysica. Aan het Conservatorium Brussel behaalde ze een eerste prijs piano en kamermuziek. Als pianofortespecialiste en pianiste ontwikkelde ze een verregaande kennis van historische klavierinstrumenten; als musicus-onderzoeker begon ze een eigen verzameling Franse instrumenten. Ze is een van de artiesten van het Parijse cd-label Zig-Zag Territoires en treedt regelmatig op als soliste en kamermuzikante in belangrijke concertzalen en op vooraanstaande festivals in Europa. Haar interesse voor de verschillende disciplines leidde tot een samenwerking met kunstenaars als Wayn Traub, Josse De Pauw, David Claerbout en Anne Teresa de Keersmaeker.

Josse De Pauw werkt als acteur, regisseur en auteur. Na zijn studies aan het Koninklijk Conservatorium in Brussel was hij een van de oprichters van de legendarische theatergroep Radeis, en later van Schaamte, voorloper van het Kaaitheater. Zijn toneelstukken *Weg*, *Larf* en *Übung* waren internationale successen en werden meermaals bekroond. Ook zijn boeken *Werk* en *Nog* werden enthousiast onthaald. Hij speelde in verschillende films. Hij was artistiek leider van Het Net in Brugge en van het Antwerpse Toneelhuis. Vandaag werkt hij als onafhankelijk theatermaker.

Benoît van Innis volgde zijn opleiding schilderkunst aan Sint-Lucas Gent. Hij publiceerde humoristische tekeningen in Belgische kranten en schilderde cartoons in olieverf. Na een contract met The New Yorker in 1989 werden zijn plastisch werk en tekeningen/schilderijen tentoongesteld in binnen- en buitenland. In samenwerking met verschillende architecten verkent hij zijn grenzen (met Henk De Smet-Paul Vermeulen voor het metrostation Maalbeek, met Maarten van Severen voor de Biënnale van Milaan 1996 en de renovatie van Mercator-Noordstar in Antwerpen, met Dirk Jan Postel voor werken op glas voor het raadhuis in 's Hertogenbosch, met de noA-architecten voor behangpapier voor het stadhuis van Menen). Benoît van Innis publiceerde verschillende boeken, waaronder het bekroonde 'Oncle Gilbert' (Le Seuil, Paris).

IN DE KIJKER

wo 10.12.08 / 20.00 / Concertzaal / S / Compagnie FLAK, José Navas & Claire Chevallier

Choreograaf José Navas – steeds gefascineerd door de eenvoud van beweging, licht en muzikaliteit – waagt zich aan zijn eerste grotezaalproductie. In S zijn de pianowerken *Grossiennes* en *Gymnopédies* van Erik Satie de inspiratiebron. Friend in Music Claire Chevallier begeleidt de dansers live, terwijl de Canadese componist Alex MacSween een soundscape maakt die dit alles in een hedendaagse context brengt.

CONCERTGEBOUWCAFE

Het Concertgebouwcafé (op de benedenverdieping van het Concertgebouw) is de ideale ontmoetingsplaats voor concertliefhebbers. Het rookvrije café met uitzicht op 't Zand is bovendien een goede plek om tijdens de dag even te verpozen of om onder vrienden te genieten van de verwenkoffie van het huis. We verwelkomen u graag in de moderne architectuur van Robbrecht en Daem. U zult er een uitgebreide wijnkaart en een ruim aanbod van lunches aantreffen. Op dagen met voorstellingen is het café altijd open.

tickets & info: www.concertgebouw.be / +32 70 22 33 02 / In&Uit, 't Zand 34, Brugge

DISCOVERYPAS
50 % KORTING VOOR JONGEREN

Provincie
West-Vlaanderen

BRUGGE
MUSEUMSTAD

DeMorgen
een open geest zoekt meer

Klara

Electrabel

BOMBARDIER